

แนวทางการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนระดับโซนพื้นที่ เขา ป่า นา เล
จังหวัดนครศรีธรรมราช

Approaches to Developing Community Welfare in the Zone Area
of Khao Pa Na Le, Nakhon Si Thammarat Province

วิชิต จรุงสุจจริตกุล

Wichit Charungsutjaritkul

หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จ. นครศรีธรรมราช 80280
Department of Economics, Faculty of Management Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
Nakhon Si Thammarat 80280, Thailand

*Corresponding author: Email: wichit_jar@nstru.ac.th

(Received: August 21, 2019; Accepted: November 23, 2020)

Abstract: This research studied guidelines for driving/integrating a community welfare fund, classified by zone categorization of Khao Pa Na Le area in Nakhon Si Thammarat Province. This research used mixed methods with stratified sampling from 394 community welfare fund members and a focus group of 25 representatives. The results showed that Zone-area community welfare activities had the most learning processes in the form of a zone-level network. In addition, development, expansion and interconnection are enhanced through various welfare activities leading to a better quality of life. The degree of opinion variables of the community welfare activities was classified by zone area using a one-way ANOVA comparison and multiple comparison with LSD method. It found that 15 out of the 19 variables were significantly different. These variables were then combined with the qualitative data analysis through a qualitative study to find a direction from the overall provincial level. It divided the area at the level of mountains, forests, rice farms, beaches and urban areas into 5 different areas. Each zone had managed the fund to suit its context and participation that corresponded to the opinions of members in various fields. From then on, the prototype area was raised, expanded, and communicated concrete success as well as having linked networks together.

Keyword: Driven approach, community welfare, zone area

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการขับเคลื่อน/บูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนจำแนกตามการแบ่งเป็นโซนพื้นที่เขา ป่า นา เล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นจากสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน 394 คน และการสนทนากลุ่มโดยตัวแทนกลุ่ม จำนวน 25 คน ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนแบบโซนพื้นที่ มีกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบเครือข่ายระดับโซนมากที่สุด แล้วมีการยกระดับการพัฒนาขยายผลและเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ผ่านกิจกรรมสวัสดิการต่าง ๆ นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จึงได้มีการเปรียบเทียบตัวแปรระดับความคิดเห็นต่อกิจกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน จำแนกโซนพื้นที่ โดยการเปรียบเทียบแบบ One way ANOVA และการเปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธี LSD พบว่า ตัวแปรที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 15 ตัวแปรจากทั้งหมด 19 ตัวแปรจากนั้นนำตัวแปรดังกล่าวมารวมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อหาแนวทางการ

ขับเคลื่อนจากภาพรวมระดับจังหวัด ได้แบ่งการขับเคลื่อนระดับพื้นที่ในระดับโซนพื้นที่เขา ป่า นา เล และชุมชนเมือง เป็น 5 พื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยแต่ละโซนพื้นที่ได้มีการบริหารจัดการกองทุนให้เหมาะกับบริบทและการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับการคิดเห็นของสมาชิกในด้านต่าง ๆ จากนั้นได้มีการสร้างพื้นที่ต้นแบบแล้วยกระดับขยายผลและมีการสื่อสารรูปธรรมความสำเร็จ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงกันเครือข่ายเข้าด้วยกัน

คำสำคัญ: แนวทางการขับเคลื่อน สวัสดิการชุมชน โซนพื้นที่

คำนำ

กองทุนสวัสดิการชุมชนในประเทศไทย ได้รับแนวคิดจากการให้บริการทางการเงินระดับฐานราก (Microfinance) ที่ได้รับความสนใจและได้รับการสนับสนุนมากขึ้นภายหลังความสำเร็จของ Grameen Bank ในประเทศบังคลาเทศ โดย Muhammed Yunus เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดที่ว่า เงินเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อนำไปใช้ในการบริโภคหรือลงทุนให้หลุดพ้นจากวัฏจักรแห่งความยากจน โดย Yunus (2007) เห็นว่า ผู้ด้อยโอกาสควรมีสิทธิได้รับโอกาสทางสินเชื่อเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยเป็นหนึ่งในสิทธิมนุษยชน ที่ประชาชนควรได้รับ ทั้งนี้ Yunus ได้ทดลองให้เงินสินเชื่อจำนวนไม่สูงนักแก่คนยากจน และพบว่าคนยากจนกลุ่มนั้นได้ใช้เงินไปในการการลงทุนและการบริโภคที่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งสามารถช่วยให้คนกลุ่มดังกล่าวหลุดพ้นวัฏจักรแห่งความยากจน และการพัฒนาการเงินระดับฐานรากที่เชื่อมโยงกับมิติอื่น ๆ ในชุมชนสามารถพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ โดยการบริหารจัดการองค์การการเงินและระบบสวัสดิการชุมชนในมิติองค์รวมที่มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน Wasi (2004) ในประเด็นรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยรัฐบาลให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ได้มีการเสนอนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมกับการจัดสวัสดิการ โดยประกาศว่าจะสังคมสวัสดิการในปี พ.ศ. 2560 เน้นการกระจายการจัดสวัสดิการสังคมสู่การจัดการตนเองโดยชุมชนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น มีผลทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนหลายแห่งได้มีการขยายการจัดสวัสดิการชุมชนจาก

สวัสดิการพื้นฐานไปสู่การจัดสวัสดิการหรือเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านต่าง ๆ ในเชิงพื้นที่ที่นำไปสู่การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น สำหรับในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น การขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนเป็นการสนองตอบต่อประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด คือ นครแห่งความเข้มแข็งและนครเอื้ออาทร เน้นการสร้างเครือข่ายและกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ใช้เป็นต้นแบบในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนอื่น ๆ และมีผลการดำเนินงานสวัสดิการชุมชนที่โดดเด่นเป็นรูปธรรม จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้สวัสดิการชุมชน แนวทางการบริหารจัดการที่ดีของขบวนจังหวัด เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้สนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนในการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนและผลักดันให้เกิดแหล่งเรียนรู้ชุมชน จากงานวิจัยของ Dechochai (2016) อธิบายว่า การเรียนรู้การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้น เกิดขึ้นโดยชุมชนเป็นแกนหลัก ผสมกับการประสานความร่วมมือในการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน และการบูรณาการความร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ ระดับจังหวัด และได้เกิดพื้นที่ต้นแบบและพื้นที่ขยายผลอย่างต่อเนื่อง สำหรับความจำเป็นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ด้วยจังหวัดนครศรีธรรมราชพื้นที่ครอบคลุมถึง 23 อำเภอ จึงมีความหลากหลายในมิติของสภาพภูมิประเทศ มีพื้นที่เขา (พื้นที่ลาดชันสูง) เป็นพื้นที่อยู่ในบริเวณเทือกเขาหลวงและเขานัน พื้นที่ป่า (พื้นที่ลาดชันปานกลาง) ที่นา (พื้นที่ราบ) และพื้นที่ติดทะเล (อ่าววนคร) รวมถึงชุมชนเมือง ซึ่งลักษณะของพื้นที่จะส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสวัสดิการของชุมชนตาม

ไปด้วย การจำแนกตามพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ศึกษาวิจัย และเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน จำแนกตามโซนพื้นที่ เขา ป่า นา เล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเชื่อมโยง/บูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม (mixed methodology research) (Creswell, 2015) ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ โดยในเชิงปริมาณได้มีประชากรเป้าหมาย คือ กลุ่มประชาชนในชุมชนที่เป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน และคณะกรรมการของกองทุนสวัสดิการชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ที่ปรึกษา ผู้ได้รับประโยชน์ ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น เป็นจำนวนประชากรทั้งหมด 46,025 คน ในพื้นที่ 5 พื้นที่ ที่เป็นตัวแทนของแต่ละโซน ซึ่งได้รับการแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จากพื้นที่โซน 1 จำนวน 60 คน พื้นที่โซน 2 จำนวน 50 คน พื้นที่โซน 3 จำนวน 84 คน พื้นที่โซน 4 จำนวน 100 คน และพื้นที่โซน 5 จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้น 394 คน ได้ตัวอย่างทั้งหมด 394 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มของ Krejcie and Morgan (1970)

ในการวิจัยเชิงปริมาณได้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยทดสอบหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) เพื่อทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของข้อ มาวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของข้อคำถามที่นำมาใช้ ได้ถูกนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์และการขับเคลื่อน

สวัสดิการชุมชน จำนวน 4 ท่าน เพื่อตรวจสอบหาความเที่ยงตรง เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องและความเหมาะสม ตลอดจนเพื่อให้คำแนะนำ ปรับปรุง พิจารณาลงความเห็นของ แต่ละข้อคำถาม เพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผลตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) ได้ค่าเท่ากับ 0.896 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้คือ 0.80 ขึ้นไปตามหลักของ Polit and Hunger (2004) และบางคำถามได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปทดสอบหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชากรที่ไม่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะของประชากรใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน ได้ผลค่าความเชื่อมั่นตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (coefficient alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.938 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามอยู่ในระดับที่เหมาะสมสามารถเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลได้ แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลจากตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 394 คน

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสถิติที่ใช้คือ สถิติเชิงพรรณนา เพื่อบรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ จำนวน (frequency) และร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ส่วนเปรียบเทียบปัจจัยระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน จำแนกตามโซนพื้นที่ในการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ของจังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way ANOVA) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เพื่อเป็นการเปรียบเทียบตัวแปรความคิดเห็นของสมาชิกในกิจกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนที่จำแนกตามโซนพื้นที่

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ได้มีการศึกษาข้อมูลและสำรวจบทบาทและกระบวนการขับเคลื่อนของกองทุนสวัสดิการชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกตามมิติต่าง ๆ โดยมีสนทนา

กลุ่ม โดยคณะและบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ
สวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย คณะกรรมการ
ขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน คณะอนุกรรมการ
เสริมสร้างสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช
คณะอนุกรรมการติดตามประเมินผลและกลั่นกรอง
สวัสดิการชุมชน และตัวแทนสมาชิกกองทุน
สวัสดิการชุมชนจากแต่ละโซนพื้นที่ จำนวน 25 คน
ทั้งนี้ในการสร้างความน่าเชื่อถือได้ (credibility) โดย
การตรวจสอบโดยการโยงสามเส้า (triangulation)
การตรวจสอบโดยการโยงสามเส้ามีสาระสำคัญอยู่ที่
การเปรียบเทียบมุมมองหลาย ๆ ด้าน เพื่อตรวจสอบ
ความถูกต้องของข้อมูล ผลการวิเคราะห์ ตลอดจน
ผลของการวิจัย โดยผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล
โดย นำ หลัก การ ตรวจสอบ ข้อมูล แบบ
“triangulation” โดย Chantavanich (2008)
เรียกวิธีนี้ว่า “การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า”
สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม
และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แล้วจะได้นำข้อมูล
ดังกล่าวมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยเป็น
การเปรียบเทียบข้อค้นพบ (finding) ของ
ปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษา (phenomenon) จาก
แหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษา

1. ผลการสำรวจกิจกรรมต่าง ๆ ของ
กองทุนสวัสดิการชุมชน และสำรวจกิจกรรมระดับ

Table 1. The results of comparison of opinions on the model of community welfare, classified
by area zones to drive community welfare

Variables	Source of variance	SS	Df	MS	F	P
1. The community welfare fund committee understands the ideology of community welfare	Between	2.995	4	0.749	1.745	0.139
	Within	152.327	355	0.429		
	Total	155.322	359			
2.The community welfare fund committee is credible and accepted by the community.	Between	1.695	4	0.424	0.702	0.591
	Within	214.302	355	0.604		
	Total	215.997	359			

ความคิดเห็นต่อกิจกรรมการขับเคลื่อน
สวัสดิการชุมชน

เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ จากตัวอย่าง
ทั้งหมด 394 คน พบว่าการได้รับประโยชน์จาก
กิจกรรมการจัดสวัสดิการ ประกอบด้วย (1)
สวัสดิการพื้นฐานเชิงรับ (เกิด แก่ เจ็บ ตาย) พบว่า
สวัสดิการกรณีเสียชีวิตมากที่สุด รองลงมาสวัสดิการ
เกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และสวัสดิการเกี่ยวกับ
การเกิด (ร้อยละ 25.30, 24.60 และ 23.90
ตามลำดับ) และ (2) สวัสดิการเชิงรุก ได้แก่ (2.1)
นิติเศรษฐกิจ พบว่า มีกิจกรรมด้านการออมทรัพย์
มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านพัฒนาอาชีพ (ร้อยละ
57.30, 26.10 ตามลำดับ) (2.2) มิติสังคม พบว่า มี
สวัสดิการเพื่อการศึกษามากที่สุด รองลงมาเป็น
สวัสดิการสาธารณะประโยชน์ (ร้อยละ 25.10,
18.80 ตามลำดับ) (2.3) มิติทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม พบว่า มีสวัสดิการการอนุรักษ์ธรรมชาติ
มากที่สุด รองลงมาเป็นสวัสดิการการป้องกันภัยจาก
ธรรมชาติ (ร้อยละ 40.50, 34.10 ตามลำดับ) (2.4)
มิติประเพณีวัฒนธรรม พบว่า กิจกรรมตามวันสำคัญ
ตามศาสนามากที่สุด รองลงมาเป็นกิจกรรมตามวัน
สำคัญอื่น ๆ (ร้อยละ 49.10, 35.50 ตามลำดับ)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็น
ต่อรูปแบบการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน
จำแนกตามโซนพื้นที่ในการขับเคลื่อนสวัสดิการ
ชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช ดัง Table 1

Table 1. The results of comparison of opinions on the model of community welfare, classified by area zones to drive community welfare (continue)

Variables	Source of variance	SS	Df	MS	F	P
3. The community welfare fund committee has skills and expertise in management.	Between	13.139	4	3.285	6.879	0.000**
	Within	169.516	355	0.478		
	Total	182.656	359			
4. There is a clear structure of the community welfare fund committee.	Between	12.850	4	3.212	7.815	0.000**
	Within	145.925	355	0.411		
	Total	158.775	359			
5. Members have knowledge and understanding of the community welfare concept.	Between	2.635	4	0.659	1.508	0.199
	Within	155.087	355	0.437		
	Total	157.722	359			
6. Members have a sense of ownership of community welfare funds.	Between	10.823	4	2.706	5.341	0.000**
	Within	179.832	355	0.507		
	Total	190.656	359			
7. Fund members participate in network management.	Between	13.845	4	3.461	4.876	0.001**
	Within	252.019	355	0.710		
	Total	265.864	359			
8. Members and fund committee members participated in pushing policy proposals	Between	14.051	4	3.513	5.839	0.000**
	Within	213.549	355	0.602		
	Total	227.600	359			
9. Community welfare funds are promoted by laws and the role of the government.	Between	14.494	4	3.624	5.547	0.000**
	Within	231.906	355	0.653		
	Total	246.400	359			
10. Community welfare funds are supported by the government network.	Between	9.711	4	2.428	3.339	0.011**
	Within	258.111	355	0.727		
	Total	267.822	359			
11. Community welfare fund, supported by network partners	Between	13.414	4	3.353	2.988	0.019**
	Within	398.486	355	1.122		
	Total	411.900	359			
12. The Community Welfare Fund has a form of capital management in the fund to generate income.	Between	11.916	4	2.979	3.708	0.006**
	Within	285.184	355	0.803		
	Total	297.100	359			

Table 1. The results of comparison of opinions on the model of community welfare, classified by area zones to drive community welfare (continue)

Variables	Source of variance	SS	Df	MS	F	P
13. Community welfare fund has changed regulations to be suitable for the context of the fund.	Between	16.581	4	4.145	5.802	0.000**
	Within	253.616	355	0.714		
	Total	270.197	359			
14. Community based welfare network with a continuous exchange of guidelines.	Between	22.283	4	5.571	8.081	0.000**
	Within	244.714	355	0.689		
	Total	266.997	359			
15. Clear network structure and participation of various parties.	Between	4.330	4	1.082	1.582	0.179
	Within	242.959	355	0.684		
	Total	247.289	359			
16.The development of the quality of the fund Through the learning process in the form of zone level.	Between	9.159	4	2.290	3.244	0.012**
	Within	250.616	355	0.706		
	Total	259.775	359			
17. Community welfare funds are integrated with other funds or other community organizations to become self-reliant.	Between	18.249	4	4.562	9.051	0.000**
	Within	178.948	355	0.504		
	Total	197.197	359			
18. Welfare activities will improve the quality of life of members.	Between	12.929	4	3.232	5.767	0.000**
	Within	198.971	355	0.560		
	Total	211.900	359			
19. Developing, expanding and linking to other issues to help people in the community.	Between	19.525	4	4.881	7.034	0.000**
	Within	246.339	355	0.694		
	Total	265.864	359			

**P value < 0.05

ผลการเปรียบเทียบแตกต่างความคิดเห็นต่อรูปแบบการการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจำแนกตามโซนพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (one way ANOVA) พบว่าตัวแปรที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 15 ตัวแปรจาก 19 ตัวแปร ดังนี้ (1) คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนมีทักษะและความชำนาญด้านการบริหารจัดการ (2)

มีโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ชัดเจน (3) สมาชิกสวัสดิการชุมชนมีจิตสำนึกการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชน (4) สมาชิกกองทุนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเครือข่าย (5) สมาชิกและกรรมการกองทุนฯ ได้มีส่วนร่วมในการผลักดันข้อเสนอเชิงนโยบาย (6) กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับการส่งเสริมจากกฎหมายและบทบาทของภาครัฐ (7) กองทุนสวัสดิการชุมชนได้รับความสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ (8) กองทุน

สวัสดิการชุมชนการได้รับความสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย (9) กองทุนสวัสดิการชุมชนมีรูปแบบการบริหารจัดการทุนในกองทุนฯ ให้เกิดรายได้ หรือผลตอบแทนมากขึ้น (10) กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงระเบียบข้อบังคับให้มีเหมาะสมกับบริบทของกองทุน (11) เกิดเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับพื้นที่/โซน/จังหวัด ที่มีการประชุมแลกเปลี่ยนแนวทางดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (12) เกิดการพัฒนาคุณภาพของกองทุนฯ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบเครือข่ายระดับโซนพื้นที่ (13) กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดการยกระดับการพัฒนาขยายผลและเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นอื่นๆ ไปช่วยเหลือคนในชุมชน (14) สวัสดิการ/กิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนฯ ทำให้คุณภาพชีวิตของสมาชิกดีขึ้น (15) กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดการบูรณาการกับกองทุนอื่น ๆ หรือกลุ่มองค์กรอื่น ๆ ในชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองอย่างไรก็ตามเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ชัดเจนมากขึ้นได้มีการเปรียบเทียบพหุคูณ (multiple comparisons) ของตัวแปรดังกล่าวด้วยวิธี LSD อีกด้วย

3. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการจัดสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อนำมาสร้างแนวทางในการเชื่อมโยง/บูรณาการกิจกรรมกองทุนสวัสดิการชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล การทบทวนวรรณกรรม และการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมรวมถึงข้อมูลเชิงปริมาณจากขั้นตอนก่อนหน้านี้สำรวจกิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่ศึกษาและผลเปรียบเทียบตัวแปรระดับความคิดเห็นต่อรูปแบบการการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนตัวแปรที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 15 ตัวแปรจากทั้งหมด 19 ตัวแปร จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณมา ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ นอกจากนั้นใช้ข้อมูลจากคู่มือดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน

ขั้นที่ 2 จัดสนทนากลุ่มย่อยในการสร้างและพัฒนาเบื้องต้น (ร่างรูปแบบแนวทางที่เหมาะสม) โดยคณะนักวิจัยประสานหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และคณะทำงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสวัสดิการชุมชน ประกอบด้วย (1) คณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (2) คณะอนุกรรมการเสริมสร้างสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช (3) คณะอนุกรรมการติดตามประเมินผลและกลั่นกรองสวัสดิการชุมชน (4) ตัวแทนสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนจากแต่ละโซนพื้นที่ รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 คน

ขั้นที่ 3 การจัดระบบและหมวดหมู่ข้อมูลทั้งหมด ทั้งจากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณในขั้นต้น และข้อมูลทั้งบริบทด้านเศรษฐกิจ สังคม และสวัสดิการสังคม วัฒนธรรม ที่สัมพันธ์ปัจจัยต่าง ๆ ของการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนของจังหวัดนครศรีธรรมราช และอธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงของข้อมูลที่แบ่งหมวดหมู่ไว้แล้ว ด้วยวิธีการวิภาษวิธี (Dialectic) ตามแนวทางของแนวคิดสวัสดิการชุมชน คู่มือการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

ขั้นที่ 4 สร้างและพัฒนาเบื้องต้น (ร่างแนวทาง ที่นำเสนอโดยผู้วิจัย) โดยใช้ข้อมูลได้จากการวิเคราะห์ตามขั้นที่ 3 มาสร้างแนวทางที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนเชื่อมโยง/บูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชน

ขั้นที่ 5 นำร่างแนวทางการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน และองค์ความรู้จากการวิจัยนำเสนอโดยผ่านการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดสมัชชาสมัชชาสวัสดิการชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนสวัสดิการจากโซนพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติม และได้นำมาปรับปรุงเพิ่มเติมจากร่างแนวทางในขั้นก่อนหน้านี้

ขั้นที่ 6 นำร่างแนวทางในการขับเคลื่อนเชื่อมโยง/บูรณาการกองทุนสวัสดิการชุมชนกับภาคีต่างๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินของชุมชนที่เหมาะสม ที่ได้พัฒนาขึ้นแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 18 ท่าน วิชาพัชร์และให้ข้อเสนอแนะ โดยจัดสนทนากลุ่มย่อย โดยผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้วิจัย ทั้ง 18 คน ได้มีการวิพากษ์ในแต่ละประเด็นตามแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนออย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามผลการวิพากษ์ข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่า พื้นที่ศึกษามีความหลากหลายในมิติของสภาพภูมิประเทศ พื้นที่อยู่ในบริเวณเทือกเขาหลวงและเขานัน มีป่ามีภูเขา (พื้นที่ลาดชันสูง) พื้นที่ป่า (พื้นที่ลาดชันปานกลาง) ที่นา (พื้นที่ราบ) และพื้นที่ติดทะเล (อ่าวนคร) ซึ่งลักษณะของพื้นที่จะส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนมีความหลากหลายตามไปด้วย รวมถึงสังคม วัฒนธรรม ที่แตกต่างกันทั้งนี้จะเลือกพื้นที่ในการขับเคลื่อนสวัสดิการจำแนกตามลักษณะของพื้นที่ เขา ป่า นา เล จำนวน 4 พื้นที่และชุมชนเมืองอีก 1 พื้นที่ โดยได้มีโครงสร้างกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนระดับพื้นที่ลงไป

ในระดับโซนพื้นที่เขา ป่า นา เล เพื่อให้แต่ละโซนพื้นที่ได้มีการบริหารจัดการกองทุนให้เหมาะสมกับบริบทและการมีส่วนร่วมในการคิดเห็นของสมาชิกที่มีความแตกต่าง ๆ กันในด้านที่สำคัญ ๆ ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการกองทุนฯ (2) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (3) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายร่วมกันของกองทุนสวัสดิการชุมชนกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ (4) ด้านการยกระดับการพัฒนาขยายผลและเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ไปช่วยเหลือคนในชุมชน เช่น มิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติประเพณีวัฒนธรรม และมิติทรัพยากรธรรมชาติ จากนั้นได้มีการสร้างพื้นที่ต้นแบบแล้วยกระดับขยายผลและมีการสื่อสารรูปธรรมความสำเร็จ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงกันเครือข่ายเข้าด้วยกัน ซึ่งแต่ละโซนพื้นที่ โดยกระบวนการขับเคลื่อนได้มีการจัดองค์กร กลไก และกองทุนระดับอำเภอ/ตำบลของพื้นที่นั้น ๆ มีการสร้างพื้นที่ตำบลต้นแบบ และพื้นที่ตำบลสำหรับขยายผลโดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีพื้นที่เรียนรู้ มีการสื่อสารรูปธรรมความสำเร็จ มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเครือข่ายตำบล อำเภอ และจังหวัด แลกขยายออกไป ดัง Figure1

Figure 1. Guidelines for driving community welfare, According to the zone of Khao Pa Na le area, Nakhon Si Thammarat province

วิจารณ์

แนวทางการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ที่ได้ออกแบบรูปแบบการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน จำแนกย่อยระดับโซนพื้นที่ 5 พื้นที่ เป็นเขา ป่า นา เล และชุมชนเมืองนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Kumhom (2004) ที่ได้ระบุถึง “รูปแบบสวัสดิการพหุลักษณะ” (welfare pluralism) ซึ่งใช้รูปแบบการให้บริการที่หลากหลายมิติ โดยจัดเน้นจัดบริการสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่และกลุ่มมากขึ้น ทั้งยังเน้นการทางานแบบบูรณาการตามความพร้อมและความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนฐานรากนั้นต้องมีกฎเกณฑ์และการกำกับดูแลให้เป็นมาตรฐานด้วย โดย Aparkorn (2011) ได้เสนอว่าให้บริการทางการเงินระดับฐานรากออกกฎเกณฑ์ คือการวางหลักการและวิธีปฏิบัติที่ช่วยสร้างวินัยให้กับโครงสร้างและการดำเนินงานของกองทุนฐานราก โดยการบังคับใช้มาตรฐานเหล่านี้และการติดตามความเข้มแข็งด้านการเงินได้

ซึ่งความสำคัญของการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับพื้นที่นี้ยังสอดคล้องกับ Phibulsiri (2008) ที่ได้เน้นย้ำกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จว่าจำเป็นต้องมีการสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้าใจในหลักคิดจากคณะกรรมการเสริมสร้างระดับจังหวัด และคณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งสวัสดิการชุมชนระดับโซนพื้นที่ ในการปรึกษาหารือ หรือหาแนวทางแก้ปัญหา ในกรณีที่เกิดปัญหา และช่วยประสานความร่วมมือต่าง ๆ ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปตามยุทธศาสตร์และแผนงานในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Vichai and Phonngam (2016) ได้ระบุว่า กลไกการขับเคลื่อนการจัดสวัสดิการของ

กองทุนสวัสดิการชุมชนและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนฯ การพัฒนาศักยภาพในด้านการบริหารจัดการให้กับคณะกรรมการกองทุนฯ และการบริหารจัดการด้านงบประมาณสนับสนุนกองทุนสวัสดิการจากระดับจังหวัดและจากภายนอกด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาของ Kiratikobmanee and Keawwichai (2017) ที่พบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนในแต่ละชุมชนจะมีฐานเดิมที่แตกต่างกันตามบริบทของชุมชน เช่น ฐานการจัดการทรัพยากร ฐานองค์การการเงินชุมชน ฐานวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ในการเชื่อมโยงและบูรณาการนั้นมากจากการทำงานระดับเครือข่ายของโซนพื้นที่ ซึ่งก็เป็นเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนรวมถึงส่งเสริมให้เกิดการประสานความเข้าใจการผนึกกำลังการสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ในลักษณะเครือข่ายมาร่วมดำเนินงานแก้ปัญหาและสร้างหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของตนเองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนั้นความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการฐานเงินก็มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน ผลของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Chandarasorn (2008) ที่บอกว่า นโยบายกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องมีการบริหารจัดการให้มีรายได้ให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำเนินงานและรองรับกับสมาชิกที่มีความต้องการสถานที่เก็บเงินออม การลงทุน รวมถึงความเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งต้องมีความสะดวกในการบริการความรวดเร็วและค่าใช้จ่ายในการใช้บริการที่เหมาะสม ขยายโอกาสการเข้าถึงและให้บริการทางการเงินแก่สมาชิก และที่สำคัญ คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเงินและเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกเพื่อยึดถือและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันที่จะนำไปสู่การจัดสวัสดิการพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

สรุป

การขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งหมดของจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยเป็นจังหวัดใหญ่ประกอบด้วย 23 อำเภอ จึงได้ออกแบบการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนออกเป็น 5 โซนพื้นที่ตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ คือ พื้นที่ เขา ป่า นา เล จำนวน 4 พื้นที่ และชุมชนเมืองอีก 1 พื้นที่ แต่ละโซนพื้นที่ได้มีการบริหารจัดการกองทุนให้เหมาะสมกับบริบทและการมีส่วนร่วมในการคิดเห็นของสมาชิกที่มีความแตกต่าง กันในด้านที่สำคัญ ๆ ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการกองทุนฯ (2) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจและมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (3) ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายร่วมกันของกองทุน ฯ (4) ด้านการยกระดับการพัฒนาขยายผลและเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นอื่น ๆ ตามบริบทของคนในชุมชน จากนั้นได้มีการสร้างพื้นที่ต้นแบบแล้วยกระดับขยายผลและมีการสื่อสารรูปธรรมความสำเร็จไปยังพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) หน่วยงานให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ขอขอบคุณสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช) จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ช่วยเหลือสนับสนุนข้อมูลการวิจัย ให้คำชี้แนะ และตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Alcock, P. 2000. Informal care and the new welfare mix. Social Work Around the World. Switzerland: International Federation of Social Worker (IFSW).
- Aparnorn, P. 2011. The roles of microfinance in promoting financial access. Fiscal Policy Office. Ministry of Finance. (In Thai)
- Chandarasorn, V. 2008. An integrated theory of public policy implementation. The Association of Researchers of Thailand. Bangkok. (in Thai)
- Chantavanich, S. 2008. Qualitative research methods. Chulalongkorn University Press, Bangkok. (in Thai)
- Community Organizations Development Institute. 2014. Summary of the project of the community welfare year 2014. (Online). Available: <http://www.codi.or.th/welfare/> (January 16, 2014). (in Thai)
- Creswell, J.W. 2015. A concise introduction to mixed methods research. Sage Publications. Thousand Oaks, C.A.
- Dechochai, U. 2016. Education evolution community welfare fund to the welfare state: A case community welfare fund Nakhon Si Thammarat province. Narkbhut Paritat Journal of 8(1): 21-29. (in Thai)
- Kumhom, R. 2004. Social areas of people and community welfare. Journal of Social Work 12(1): 123 - 136. (in Thai)
- Kiratikobmanee, K. and K. Keawwichai. 2017. An effectiveness of integrated urban welfare management model. Journal of Veridian, Silpakorn University 10(2): 252-265. (in Thai)
- Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement 30: 607-610.

- Parinyasutinun, U. 2018. Community welfare: Balancing between giving and taking. *Journal of Community Development and Life Quality* 4(3): 327 - 336. (in Thai)
- Phibulsiri, C. 2008. Factors related to the effectiveness of social welfare project in the community organizations. *NIDA Development Journal* 48(1): 57-84. (in Thai)
- Polit, D.F. and B.P. Hungler. 2004. *Nursing research: Principles and methods*. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Wasi, P. 2004. Integrated and sustainable development by setting the area as a location for peace and happiness in every village, every district and every province. *Journal of Language and Culture* 23(1): 5-14. (in Thai)
- Vichai, P. and P. Phonngam. 2016. A research and development of driving mechanism for community welfare: A case study in Thapho sub-district, Muang district, Phitsanulok province. *Journal of Humanities and Social Sciences* 7(1): 103-127. (in Thai)
- Yunus, M. 2007. *Creating a world without poverty: Social business and the future of capitalism*. New York: Public Affairs.